

פרפראות פאר

שוחד של דמעות מעשה שהיה

עמוד ה

עמוד א מפתח ענינים פרשת שופטים תשע"ו

עמוד ח

עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ובכך
נתבטל מצוות שמע ישראל

בנה בית נטע כרם ארש אשה ביאור בסדר
הדברים בדרך צחות

עמוד ט

פתח הכתוב בלשון יחיד וילך ויעבד ואמר
וישתחו לשון רבים

הלוקח שוחד אינו רואה עין בעין

החשיבות בחנוכת בית וביאור הכתוב
מזמור שיר חנוכת הבית לדוד

עמוד י

ברכת יישוב טוב בחנוך הבית

מצוות צדקה הוא שורש וחיות לאדם כי
האדם עץ השדה

עמוד יא

ביאור ענין השמירה למתלווה גם בשעה
שאינו מתלווה

השמירה אל האדם הוא ע"י הכבוד
שעושים לצלם אלוקים שבאדם דברי
המהר"ל

עמוד יב

בדרך המהר"ל אפשר לפרש את הברכה
שמברכים בשמחת נישואין,

חומר הענין להתחבר לרע

עמוד ב

אדם עץ השדה גם המשובח שבעצי השדה
נגרר ע"י השטן לאשפתות

עמוד ג

הדיין שהיה שותפו של הקב"ה כבר לא

פתיחת וסיום הפרשה בדיין הרואה ואינו
רואה ודרשו מקרא אחד

במשפט יעמיד ארץ אם אינו לוקח שוחד
נעשה שותף להעמיד ארץ

עמוד ד

איך אמרה תורה הטיית המשפט לפני
לקיחת השוחד

ביאור בשינוי הלשון יעזור פקחים ויעזור
עיני חכמים

עמוד ה

ביאור הכתוב החכם עיניו בראשו והכסיל
בחשך הולך בדרך צחות

שוחד של דמעות מעשה שהיה

מנין ידע רבי יהושע בן חנניה שרבי ישמעאל
בן אלישע יהיה מורה הוראה

עמוד ו

מצינו עד כמה מאוס היה השוחד בעיני רבי
ישמעאל בן אלישע

וכי אלישע אוכל ביכורים היה ביאור בדבר
קשה בפירוש התוס'

עמוד ז

המלחמה היום יומית היא להכיר בין
ההשגחה לטבע

כתב המהרש"א (ברכות מ"ג ב' ד"ה והריחו ביראת ה'), שיזכו למעלת הרוחניות בחכמה כמו שכתוב במשיח (ישעיהו י"א ג'), **והריחו ביראת ה'**,

מימרא נוספת של רב זוטרא מצורפת לעתידים בחורי ישראל

ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב, מאי דכתיב (קהלת ג' י"א), "את הכל עשה יפה בעתו", מלמד שכל אחד ואחד ייפה לו הקדוש ברוך הוא אומנתו בפניו, **פירש רש"י**, ואפילו בורסי נאה לו אומנתו בעניו, ועשה הקדוש ברוך הוא כן שלא יחסר העולם אומנות. ע"כ,

מי הוא זה הגורר את המשובח שבעצי השדה לאשפה

אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי, **תלה ליה קורא לדבר אחר - ואיהו דידיה עביד.**

כתב רש"י, רך הגדל בדקל, (גזע הדקל שונה משאר עצי השדה, שגזעו הוא ליפוף של עשב רך מאוד) **תתלה אותו לחזיר והוא יגלגלו באשפה**, שזו היא אומנתו, עכ"ל רש"י,

מבואר, שהדקל המשובח שבעצי השדה יגרור החזיר לאשפה, כדכתיב וילך אצל ישמעאל, ושנוי בנביאים וכו' וכו',

מי הוא החזיר

כתיב (תהלים פ"ד), "יכרסמנה חזיר מיער וזיו שדי ירענה",

כתב רש"י, חזיר מיער הוא עמלק, כמו דכתיב (בדניאל ז' ז') "אכלה ומדקה ושאר אברגלה רפסה", ויש לו לחזיר מקצת סימני טהרה, אף עמלק יש לו זכות אבות, עכ"ל רש"י,

האזהרה לבחורי ישראל שיש להיזהר מהחזיר עמלק

יש לבאר, דלפיכך הסמיכו חז"ל המימרא, "את הכל עשה יפה" לעתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב, שגם אם יזכו למעלה הורחנית בחכמה, יש להם להיזהר מאותו חזיר שהוא עמלק שהוא השטן שהוא היצה"ר, שלא ינסה לגרור אותם לאשפה, עם סימני הטהרה שבו, כפי שעושה לעץ הדקל המשובח שבעצי השדה,

אדם עץ השדה גם המשובח שבעצי השדה נגרר ע"י השטן לאשפות

איתא בגמרא (בי"ק צ"ב ע"ב), א"ל רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמרי אינשי, מטייל ואזיל דיקלא בישא גבי קינא דשרכי, (דרך דקל רע ליגדל בצד אילן סרק, רש"י),

אמר ליה, דבר זה כתוב בתורה, שנוי בנביאים, ומשולש בכתובים, ותנן במתניתין, ותנינא בברייתא.

כתוב בתורה, דכתיב, (בראשית כ"ח ט'), וילך עשו אל ישמעאל,

שנוי בנביאים, דכתיב, (שופטים י"א ג'), ויתלקטו אל יפתח אנשים רקים ויהיו עמו,

ומשולש בכתובים, דכתיב, (בן סירא י"ג), כל עוף למינו ישכון ובני אדם לדומה לו,

תנן במתני' כל המחובר לטמא - טמא, כל המחובר לטהור - טהור,

ותנינא בברייתא, רבי אליעזר אומר: לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו.

המשובח בעצי השדה הוא הדקל

כתב המהרש"א, (בי"ק צ"ב ע"ב ד"ה מטייל ואזיל דיקלא), **כתיב** (דברים כ"ט) כי האדם עץ השדה, **ועץ הדקל הוא המשובח שבעצים**, כדאיתא בכתובות ע"ט, ובתוס' שם, ד"ה אילני,

והנה האיש, אף אם לפי גזעו ושרשו הוא טוב, כמו תולדתו של עשו שנולד מיצחק ורבקה, **ועשו שמצד גזעו לא נודע לו טומאה**, רק מצד חבורו לישמעאל שהיה בן שפחה, וכן הוא הענין כל עוף וגוי ולא לחנם הלך זרזיר, עכ"ל המהרש"א,

בחורי ישראל יתנו ריח טוב

איתא בגמרא (ברכות מ"ג ע"ב), **אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב**, עתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון, שנאמר, (הושע י"ד ז') "ילכו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון". ע"כ,

סיום הפרשה בעניין עגלה ערופה, והוא הדיין שהיה לו לראות ואינו רואה, כדכתיב (דברים כ"א ז') וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו וגו',

אפשר לומר, דהשייכות בין תחילת הפרשה בענין שוחד, לסוף הפרשה בענין לוויה ועגלה ערופה, ששתיהם בדיין שנוהג בהיפך ממה שהוא מחוייב,

שהשופט הלוקח שוחד אינו נוהג כראוי, משום שצריך הדיין שלא לראות ולהכיר את הנידון, כדכתיב **לא תכיר פנים**, והוא אינו נוהג כן, אלא רואה ומכיר, ועובר על "לא תכיר פנים במשפט",

ובענין לוויה ועגלה ערופה, השופט היה צריך לראות את החלל, והוא אינו עושה כן, כדכתיב **ועינינו לא ראו**, וע"כ מביאים עגלה ערופה,

ומצינו דשוחד ועגלה ערופה מקרא אחד דרשו

איתא בגמרא (כתובות ק"ה ע"ב), מאי **דכתיב** (משלי כ"ט ד') "**מלך במשפט יעמיד ארץ**", אם דומה דין למלך שאינו צריך לכלום, יעמיד ארץ, (וברש"י ותוס') שאינו צריך לכלום, שהוא עשיר ואינו צריך להחניף, ולקבל שוחד,

איתא בגמרא (סוטה מ"ה ע"א), עה"פ (דברים כ"א ב'), ויצאו זקניך ושופטיך, ר' אליעזר בן יעקב אומר זקניך זו סנהדרין, שופטיך זה מלך וכהן גדול, מלך, **דכתיב** (משלי כ"ט ד') "**מלך במשפט יעמיד ארץ**".

מבואר, דגם בשוחד וגם בעגלה ערופה, דרשו מקרא אחד, "**מלך במשפט**" וגו'

* * * * *

במשפט יעמיד ארץ אם אינו לוקח שוחד נעשה שותף להעמיד ארץ

איתא בגמרא (כתובות ק"ה ע"ב), מאי **דכתיב**, (משלי כ"ט ד'), "**מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה**", אם דומה דין למלך שאינו צריך לכלום, יעמיד ארץ, ואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות יהרסנה, ע"כ,

בירור במה ששינה רש"י פירושו לאותו פסוק

איתא בגמרא (פסחים ק"יח ב'), **דכתיב** (תהלים פ' י"ד), "**יכרסמנה חזיר מיער וזיו שדי ירענה**".

כתב רש"י (פסחים ק"יח ב'), **חזיר מיער - זה אדום**, שכתוב בה (דניאל ז' ז') "**אכלה ומדקה ושאר אברגלה רפסה**" וזה דרכו של חזיר.

אפשר לומר, מה שפירש רש"י בחזיר פעם **עמלק**, ופעם **אדום**, לומר שכשבא להשמיד בגשמיות את עם ישראל הוא קרוי **אדום**, וכשבא להשמידם ברוחניות הוא קרוי **עמלק**.

* * * * *

הדיין שהיה שותפו של הקב"ה כבר לא

איתא בגמרא (כתובות ק"ה ע"ב), **דברים ט"ז י"ט**, "**לא תטה משפט וגו' ולא תקח שחד**", מאי שוחד, שהוא חד, ע"כ, **פירש רש"י**, הנותן והמקבל נעשים לב אחד,

איתא בגמרא (שבת י" ע"א), כל דין שדן דין אמת לאמיתו, מעלה עליו הכתוב כאילו **נעשה שותף** להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית,

הקב"ה נשאר אחד ללא שותף

אפשר לומר, באם דין מקבל שוחד ואינו דן דין אמת, ממילא אינו יכול להיות שותף להקב"ה במעשה בראשית, יוצא מזה שהקב"ה נשאר לבד ללא שותף, וזה הפירוש, מאי שוחד, **שהוא חד**, שהקב"ה אחד, ללא שותף במעשה בראשית.

* * * * *

פתיחת וסיום הפרשה בדיין הרואה ואינו רואה ודרשו מקרא אחד

פתיחת הפרשה, בעניין שוחד, והוא הדיין המכיר פנים, בשעה שאין לו **להכיר פנים ולראות** (ע"ד נראין לי דברי אדמו"ר) **כדכתיב**, (דברים ט"ז י"ט), **לא תכיר פנים ולא תקח שחד וגו'**, והוא רואה ומכיר פנים,

לפי"ז מבואר היטיב, למה כתב לא תטה משפט, קודם לקיחת שוחד, דלפי דברינו, הטיית המשפט הקודם, הוא לפני לקיחת השוחד של עכשיו,

ביאור השינוי בכתובים שוחד לא תיקח ולא תיקח שוחד

הביאור שביארנו מדוייק בכתוב, כתוב אחד אומר (דברים ט"ז י"ט), לא תקח, שחד, קודם אמר קיחה, ואח"כ אמר שוחד,

וכתוב אחר אומר (שמות כ"ג ח'), ושחד, לא תקח, קודם אמר שוחד ואח"כ אמר קיחה,

עפ"י מה שביארנו הדבר מדוייק, בפרשתנו נאמר לא תטה משפט קודם ללא תיקח שוחד, ופירשנו שאם הדיין לא היה ידוע כמטה משפט, לא היה מי שיציע לו שוחד, ולכן כתיב קודם לא תיקח, משום שהוא ידוע מהעבר כלוקח שוחד,

ובפרשת משפטים, שלא נאמר הטיית המשפט לפני לקיחת השוחד, שם נאמר שוחד לא תיקח, משום שאינו מדבר על המוכר בלקיחת שוחד.

* * * * *

ביאור בשינוי הלשון יעוור פקחים ויעוור עיני חכמים

כתיב (דברים ט"ז י"ט), "כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים",

כתיב (שמות כ"ג ח') "ושחד לא תקח כי השחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים",

יש לבאר, שינוי הלשון שבמקום אחד אמר חכמים, ובמקום אחר הוא אומר פקחים,

לומר לך כי יש כאן גם עוורון של עיני השכל, וזהו עיני חכמים. וגם עוורון של עיני הגוף, וזהו עיני פקחים, ע"ד (שמות ד' י') מי ישום וגו' או פקח, (עיין מהרש"א כתובות ק"ה ע"א ד"ה בא וראה כמה סמיות עיניהן של מקבלי שוחד, ובמהר"ם שיף).

* * * * *

כתבו רש"י ותוס', שאינו צריך לכלום, שהוא עשיר, ואינו צריך להחניף, ולקבל שוחד, ע"כ,

איתא בגמרא (שבת י' ע"א), כל דיין שדן דין אמת לאמיתו, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית,

הדיין שאינו מקבל שוחד נעשה שותף להעמיד ארץ במעשה בראשית

לפי"ז אפשר לפרש הפסוק, מלך במשפט, שאינו לוקח שוחד, יעמיד ארץ, פירוש, כאשר דיין דן דין אמת, בכך הוא מעמיד ארץ, שנעשה שותף להקדוש ברוך הוא בהעמדת ארץ, דהיינו, במעשה בראשית.

* * * * *

איך אמרה תורה הטיית המשפט לפני לקיחת השוחד

כתיב (דברים ט"ז י"ט), "לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד",

יש לדייק בלשון הפסוק, שאמר הכתוב, לא תטה משפט, ורק לאחמ"כ כתב ולא תקח שחד,

מפשטות לשון הכתוב נראה, שלקיחת השוחד הוא אחרי הטיית המשפט, והדבר תמוה, כי סדר הדברים הוא, שקודם הוא לקיחת השוחד, ואח"כ בא הטיית המשפט,

ביאור הדבר שלא נותנים שוחד למי שאינו מוכר כמטה משפט

ויש ליישב, למה אמר הכתוב קודם "לא תטה משפט", ואח"כ אמר "לא תיקח שוחד", כי, בדרך העולם, "מי הוא פתי חסר לב" (משלי ט' ד'), אשר יסור אל השופט אשר יהיה בימים ההם לאמור לו הנה שוחד לפניך, ולא יחשוש לחייו,

אלא א"כ יודע אותו בעל דין, כי השופט ההוא, מוכן לקבל שוחד, ע"י שם שיצא לו, בהטיית משפט בעבר, ע"י לקיחת שוחד, ואז יכול אותו בעל דין להעזי ולהציע לשופט שוחד,

והמהר"ם שיק לא רצה לקבל את הדין תורה, כששאלו אותו, היתכן, שהרב חושש לדון את ראש הקהל, אמר להם ח"ו לא מיניה ולא מקצתיה, אלא טעם הדבר שאיני יכול לדון בדין האלמנה, משום **שדמעות של אלמנה הם גם שוחד**,

* * * * *

מנין ידע רבי יהושע בן חנניה שרבי ישמעאל בן אלישע יהיה מורה הוראה

איתא בגמרא, (גיטין נ"ח ע"א) תנו רבנן, מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לדרך גדול שברומי, אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים, יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים,

הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר, (ישעיהו מ"ב כ"ד), "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים" ענה אותו תינוק ואמר, "הלא ה' זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו",

אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, העבודה שאיני זו מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו, אמרו, לא זו משם עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל, **ומנו רבי ישמעאל בן אלישע**,

יש לשאול, כיצד ידע רבי יהושע בן חנניה על רבי ישמעאל בן אלישע כשהיה תינוק, שיהיה, מורה הוראה בישראל,

וכי מפני שידע להשלים הפסוק בישעיהו, ע"י כך ידע שיהיה מורה הוראה בישראל,

התינוק ישמעאל בן אלישע רמז שלא יקח שוחד כשהיה מורה הוראה

אפשר לומר, מכיוון שבתשובתו של התינוק היה מרומז שלא יקח שחד, כי שלשה דברים השיב ישמעאל בן אלישע לרבי יהושע בן חנניה, כששאלו "מי נתן למשיסה יעקב", והשיבו ישמעאל בן אלישע שאלה הם שגרמו, ל"מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים,

ביאור הכתוב החכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך בדרך צחות

כתיב (קהלת ב' י"ד), "החכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך",

בפשטות הדברים נראה, כי הכתוב מדבר בשתי בני אדם, האחד הינו **חכם**, שעניו בראשו, והשני הינו **כסיל**, שהולך בחושך,

יש לומר כי הוא אותו אדם שהיה חכם ונהיה כסיל

שלמה המלך בחכמתו, רמז בכתוב, כי אדם אחד, שהיה חכם והיו עיניו בראשו, ומכיון ולקח שוחד נעשה כסיל, ואבד מאור עיניו, כמ"ש רש"י (שמות כ"ג ח') אפי' חכם בתורה ונוטל שוחד סוף שתטרוף דעתו עליו וישתכח תלמודו ויכהה מאור עיניו,

וכך הוא פירוש הפסוק, "החכם עיניו בראשו" גם מי שהיה חכם והיו עיניו בראשו, כלומר שהיה רואה, לאחר שלקח שוחד, נעשה כסיל, ונטרפה דעתו, והיה הולך בחושך, שאבד מאור עיניו, וזהו "החכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך",

ונראין הדברים בגימטריא

ונראין הדברים ברמז,

בחש"ך, בגימטריא 330

ז"ה שוח"ד, בגימטריא 330

חושבנא דדין כחושבנא דדין, שניהם שווים במספר 330, ופירושו, גם אם היה חכם ולקח שוחד, בסופו היה כסיל והולך בחושך.

* * * * *

שוחד של דמעות מעשה שהיה

מעשה שהיה אצל הגאון המהר"ם שיק זצלה"ה, בזמן שאחד מבני הקהילה הלך לעולמו, ואלמנתו תבעה את ראש הקהל לדין אצל המהר"ם שיק, בדבר ממון שראש הקהל נשאר חייב לבעלה שהלך לעולמו,

וכי אלישע אוכל ביכורים היה ביאור בדבר קשה בפירוש התוס'

איתא בגמרא (כתובות ק"ה ע"ב), **רב ענן** אייתי ליה ההוא גברא כנתא דגילדני דבי גילי (דגים קטנים),

אמר ליה מאי עבידתיך, (מה מעשיך) אמר ליה דינא אית לי, לא קביל מיניה, אמר ליה פסילנא לך לדינא (אני פוסל את עצמי מלדון בדינך),

אמר ליה, דינא דמר לא בעינא, (גם אם אינני רוצה שתדינני, לפחות) קבולי לקביל מר, (את מתנתך, הדגים) **זלא למנען מר מאקרובי בכורים**,

דתניא, (מלכים ב' ד' מ"ב) "ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלקים (אלישע) לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו", וכי אלישע אוכל בכורים הוה, **ופירש רש"י, והלא לא כהן היה**,

אלא לומר לך, כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב בכורים, ע"כ,

פירוש התוס' למה אין אלישע אוכל ביכורים

כתבו התוספות, (כתובות ק"ה ע"ב ד"ה וכי אלישע אוכל בכורים היה), דאין צריך לדחוק **כפי' הקונטרס שמפרש והלא לא כהן היה**,

אלא פירוש הדברים, וכי אלישע אוכל בכורים היה, והלא בשומרון היה, **ואין בכורים נאכלין חוץ לחומה**, כדמוכח בריש אלו הן הלוקין (מכות י"ז ובפ' בהמה המקשה חולין ס"ח),

תוספות מביאים ראיה לפירושם מתנא דבי אליהו

ועוד כתבו התוספות, וז"ל, והכי איתא בהדיא בסדר אליהו זוטא, (תנא דבי אליהו זוטא פרק ב') תלמידי חכמים, הם כפרה להם לישראל בכל מקומות מושבותיהם, שנאמר (ויקרא ב') "ואם תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריך", ואומר (מלכים ב' ד' מ"ב) "ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלקים לחם בכורים" וגו', וכי אלישע אוכל ביכורים היה, והלא אין שם לא ירושלים ולא מקדש ולא מזבח ולא כה"ג,

הלא ה' זו ח'טאנו לו,

ולא אבו ב ד'רכיו הלוד,

ולא ש'מעו בתורתו",

ושלש אלה הם ראשי תיבות שח"ד, ומכיון ורמז לו בתשובתו שלא יקח שח"ד, ידע רבי יהושע בן חנניה שיהיה מורה הוראה בישראל.

* * * * *

מצינו עד כמה מאוס היה השוחד בעיני רבי ישמעאל בן אלישע

איתא בגמרא, (כתובות ק"ה ע"ב), ר' ישמעאל בר אלישע אייתי ליה ההוא גברא **ראשית הגז**, אמר ליה מהיכא את, אמר ליה מדוך פלן (ממקום פלוני), ומהתם להכא לא הוה כהן למיתבא ליה (ומשם עד כאן לא היה למי לתת את ראשית הגז),

אמר ליה, דינא אית לי, ואמינא אגב אורחאי אייתי ליה למר (באתי לדון בדין תורה, ואמרתי כי בדרך אגב אביא אליך את ראשית הגז),

אמר ליה פסילנא לך לדינא, ולא קביל מיניה, (אני פוסל את עצמי מלדון בדינך, ולא קיבל עליו לדון)

אותיב ליה זוגא דרבנן וקדייני ליה, (הושיב זוג רבנים שידונו אותו)

בהדי דקאזיל ואתי, אמר, אי בעי טעין הכי, ואי בעי טעין הכי, (כתב רש"י, בהדי דאזיל ואתי – כאשר היה הולך ובא, היה לבו לזכותו של אותו אריס, וכשראה שאין לאריס פתחי זכיות, היה אומר בלבו, הלואי ויטעון כך וכך ויזכה בדין),

אמר תיפח נפשם של מקבלי שוחד, ומה אני שלא נטלתי, ואם נטלתי שלי נטלתי, כך, (מהפך אני לזכותו של אותו אריס), מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה,

מכאן ראינו עד כמה היה מאוס בעיני ר' ישמעאל בן אלישע קבלת שחד.

* * * * *

לומר לו, שבשמים הסכימו על ידו שלקח המתנה כביכורים, ועל זה הביאו התוס' דברי התנא דבי אליהו, ולא כדי להביא ראייה לפירושם.

* * * * *

המלחמה היום יומית היא להכיר בין ההשגחה לטבע

כתיב (דברים כ' ג') "ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם",

ממה שאמר הכתוב, "היום" למלחמה, ולא אמר הכתוב, אתם קרבים למלחמה, בלי המילה היום, נראה ללמוד מכך, שהמלחמה היא יום יום מחדש, ע"ד בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, א"כ יש להבין מהי המלחמה של כל יום מחדש,

שמ"ע ר"ת שאו מרום עיניכם, וגם ר"ת מנהגו של עולם

יש לבאר ולומר, כידוע, שהמילה שמ"ע הוא ר"ת של "עול מלכות שמים",

שמ"ע הוא ראשי תיבות, "שאו מרום עיניכם", כמאמה"כ (ישעיה מ' כ"ו) "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", כלומר, שיש לראות בכל דבר בעולם שהוא מושגח רק ע"י הקב"ה, והוא שברא כל אלה, בכל שעה ובכל רגע,

שמ"ע, הוא גם ר"ת, "מנהגו של עולם", שכידוע הוא מכוון לטבע הבריאה, אך יש לאיש הישראלי לדעת כי כל דבר ודבר שבעולם נעשה ע"י הקב"ה בעצמו ע"י השגחה תמידית וניסית,

כמ"ש הרמב"ן (פרשת בא, פרק י"ג פסוק ט"ז) שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו, עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו, שכלם נסים, **אין בהם טבע, ומנהגו של עולם**, ואין דבר בעולם שמונהג ע"י הטבע,

ודרך היצר הוא להראות לאדם כי הטבע יש לו הנהגה משלו, ועל כך יש להלחם בכל עת ובכל שעה, ולא לשכוח כי אין למנהגו של עולם ולא כלום בהנהגת העולם,

אלא אלישע הנביא בלבד, ותלמידיו שיושבים לפניו, אלא מכאן אמרו, כל הנזקק אל החכמים ולתלמידיהם, ומפרנס אותם מעלה עליו הכתוב כאלו מקריב בכורים, ועושה רצון אביו שבשמים, עכ"ד התוס',

איך הביאו תוס' ראייה לפירושם מדבר הסותם את פירושם

קשה מאוד, שהביאו התוס' ראייה לפירושם שפירשו, וכי אלישע אוכל בכורים הוה, **משום דלא היה בירושלים,**

וכל המעיין בדברי התנא דבי אליהו זוטא, יראה בלשונו ראייה לפירוש רש"י שפירש והלא לא כהן היה,

דהכי איתא בתנא דבי אליהו (תנא דבי אליהו זוטא פרק ב') **וכי אלישע כהן הוא, ואוכל בכורים הוא וכו',**

ובתוס' חסר המילים, וכי אלישע כהן הוא, והביאו ראייה לפירושם,

ביאור נאה בדברי התוס'

איתא בגמרא (כתובות ק"ו ע"א) בהמשך הגמרא שהבאנו לעיל שרב ענן לא רצה לקבל הדין תורה, **והכי איתא, רב ענן הוה** רגיל אליהו דאתי גביה, דהוה מתני ליה סדר דאליהו,

כיון דעבד הכי (שלקח מתנת הדגים בתורת ביכורים, כשאותו אדם רצה בתחילה לתת לו בתור שוחד, מהרש"א),

איסתלק (אליהו), יתיב (רב ענן) בתעניתא ובעא רחמי, ואתא, (אליהו) כי אתא, הוה מבעית ליה בעותי, ועבד תיבותא ויתיב קמיה, עד דאפיק ליה סידריה, והיינו דאמרי סדר דאליהו רבה (קודם שנסתלק), וסדר אליהו זוטא (לאחר שחזר), ע"כ,

אפשר לומר, דמה שהביאו התוספות דברי התנא דבי אליהו זוטא, לא כדי להביא ראייה לפירושם,

אלא לומר לך, שבכך שאליהו הנביא חזר ללמדו "התנא דבי אליהו זוטא", ושם, אמר לו הדרשה של כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב בכורים,

בנה בית נטע כרם ארש אשה ביאור בסדר הדברים בדרך צחות

כתיב (דברים כ' ה') "ודברו השטרים אל העם לאמר, מי האיש אשר

בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו, ומי האיש אשר

נטע כרם ולא חללו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו, ומי האיש אשר

ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה",

איתא בגמרא (סוטה מ"ד ע"א), תנו רבנן אשר בנה, אשר נטע, אשר ארש, לימדה תורה דרך ארץ, שיבנה אדם בית, ויטע כרם, ואחר כך ישא אשה,

יש להבין את סדר הדברים, למה יש ליטע כרם תחילה, קודם שיישא אישה.

ונראה לבאר הענין בדרך צחות,

איתא בגמרא (פסחים מ"ט ע"א), תנו רבנן, לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם, וישיא בתו לתלמיד חכם, משל לענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל.

האשה קרויה גפן, כמ"ש (תהלים קכ"ח ג') אשתך כגפן פוריה, וכמו שדרשו במדרש (שמו"ר ט"ז ב'), עיי"ש,

ואפשר לפרש כוונתם, שיטע כרם, כדי שכאשר יבוא ליקח אשה הנרמזת בענבי הגפן, יקח זאת על ידי ענבי הגפן, שצריך למכור כל מה שיש לו, לפיכך, יטע כרם תחילה, ויהיה לו ענבי הגפן, ויוכל למכור את ענבי הגפן וליקח בהם אשה, ובכך יקיים בעצמו, ימכור אדם וכו', ויקח ענבי הגפן, בענבי הגפן. כלומר, שיקנה ענבי הגפן ע"י ענבי הגפן,

וזהו אומרם ז"ל כי הסדר הוא ליטע כרם קודם שישא אשה.

וזה שאמר הכתוב, שמ"ע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה, כלומר, שהמלחמה של כל יום ויום שהיא מלחמת היצר,

והמלחמה היא, בפירוש המילה שמ"ע, שפירוש שמ"ע, "שאו מרום עיניכם" וראו מי ברא אלה, ולא ח"ו "מנהגו של עולם".

* * * * *

עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ובכך נתבטל מצוות שמע ישראל

כתיב (דברים כ' ג') "ואמר אלהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירך לבבכם",

איתא בגמרא (סוטה מ"ב ע"א), אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל, **אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית**, אי אתם נמסרין בידם, ע"כ,

איתא בגמרא (סוטה מ"ד ע"ב), שח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה,

יש להקשות, מכיוון וקרא קריאת שמע, הרי יש בידו זכות קריאת שמע, ולמה צריך לחזור מעורכי המלחמה,

ונראה לתרץ, דאיתא בגמרא (ברכות י"ד ע"ב), הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו, שקורא, וקשרתם, ולטוטפות, ואינו מקיים,

מבואר, שהקורא ק"ש בתפילין הרי זו קרויה "עדות",

ומכיוון ושח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו, ובכך הרי מבטל העדות שבמצוות תפילין, דהוי מצוה הבאה בעבירה, ובעדות קיימא לן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, לפיכך ביטל גם מצוות קריאת שמע. ואין בידו זכות קריאת שמע, ולפיכך חוזר מעורכי מלחמה.

* * * * *

החשיבות בחנוכת בית וביאור הכתוב מזמור שיר חנוכת הבית לדוד

כתיב (דברים כ' ה'), "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו",

כתב רש"י ואיש אחר יחנכנו - **ודבר של עגמת נפש הוא זה,**

מהו הדבר של עגמת נפש

יש לברר, אדם שטרח ובנה בית והשקיע את כל אשר לו, ועכשיו יוצא למלחמה, וחושש שמא ימות, ולא יוכל לגור בבית זה, אלא איש אחר יגור בבית זה, ובודאי דבר של עגמת נפש הוא,

א"כ תימה, למה אמרה תורה הלשון ואיש אחר יחנכנו, ופירשו כי דבר של עגמת נפש הוא זה, דמשמע שהדבר של עגמת נפש הוא **שלא יוכל לחנוך את הבית,** ולא אמרה תורה ואיש אחר יקחנו,

ביאור בענין חשיבות חנוכת הבית

אלא צריך לומר, ממה שאמרה תורה בלשון ואיש אחר יחנכנו, ולא אמרה תורה ואיש אחר יקחנו, כי מכאן אנו למידים, שחשיבות מיוחדת החשיבה התורה את ענין חינוך הבית,

כדי להבין את החשיבות והענין שיש בחנוכת הבית, יש להקדים,

כתיב (תהילים ל' א') מזמור שיר חנכת הבית לדוד, בפשטות נראה במפרשים כי היתה כונתו על **בית המקדש,**

אך יש במפרשים שמקשים, שבכל הפרק אין אנו מוצאים כי מוזכר כלל בית המקדש, ולכך כתב **האבן עזרא,** והקרוב אלי, כי זה המזמור חברו **בחנוכת ביתו בית ארזים,** כי הכתוב לא הזכיר בית השם, ע"כ,

איתא בגמרא (פסחים קי"ז ע"א) כל מקום שנאמר, קודם **לדוד,** ואח"כ **מזמור,** מלמד שקודם שרתה עליו שכינה, ואחר כך אמר שירה,

פתח הכתוב בלשון יחיד וילך ויעבד ואמר וישתחו לשון רבים

כתיב (דברים י"ז ב'-ג'), "כי ימצא בקרבך באחד שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני ה' אלקיך לעבר בריתו, **וילך ויעבד** אלהים אחרים **וישתחו** להם ולשמש או לירח או לכל צבא השמים אשר לא צוית",

יש לדייק, דבתחילה אמר אשר יעשה **וילך ויעבד,** בלשון יחיד, וממשיך הכתוב **וישתחו,** בלשון רבים,

עושה הרע אינו מסתפק בעשיית הרע הוא לבדו

ויש לומר, כי כאן רמזה תורה, כי מדרך הרע שאינו מסתפק במה שהוא עצמו סר מן הדרך, אלא מבקש שרבים אחרים יילכו בדרכו, ולכן גם כאשר פתח בלשון יחיד, אשר יעשה, בא ההמשך בלשון רבים. וישתחו.

* * * * *

הלוקח שוחד אינו רואה עין בעין

כתיב (דברים י"ט כ"א) "ולא תחוס עינדך נפש בנפש **עין בעין**" וגו', כתב רש"י **עין בעין, ממון,**

מבואר, דדיין הדן דין אמת, הרי הוא מחייב את החייב, לשלם ממון לבעל הדין, ומזכה את הזכאי מלשלם ממון, ולזה קראה תורה **עין בעין,**

אך דיין הלוקח שוחד, ואינו דן דין אמת לחייב את החייב ולזכות את הזכאי, ועוד לוקח ממון לעצמו, הרי בזה אינו מקיים את מה שאמרה תורה "ולא תחוס עינדך נפש בנפש **עין בעין**",

אפשר לומר, דלפיכך קראה התורה לדיני ממון עין בעין, כי השוחד, מעוור עיני חכמים, פירוש, שמתעלם ואינו רואה את מה שאמרה תורה **עין בעין.**

* * * * *

אפשר לומר, שהפירוש ישוב טוב הכונה לישוב הדעת, והרחבת הדעת, ע"י דירה נאה שמרחיבה דעתו של אדם.

* * * * *

מצוות צדקה הוא שורש וחיות לאדם כי האדם עץ השדה

כתוב (דברים כ"י"ט) "כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור",

ההבדל בין שורש העץ לשורש האדם ביאור המהר"ל

כתב המהר"ל (בחדושי אגדות חלק שני עמוד פ"ב) על הא דאיתא בגמרא, (סוטה מ"ה ע"ב) בפרשת עגלה ערופה מאין היו מודדין,

בתו"ד כתב המהר"ל, הראש הוא שורש ועיקר, כי האדם הוא עץ השדה, רק שהוא אילן הפוך,

ודבר זה בארנו במקומות הרבה מאוד, כי ראוי שיהיה האדם עץ הפוך, כי האדם צומח מלמעלה, ונשמתו באה מלמעלה, ולכך השורש פונה למעלה ממקום שבא, ולכך הראש הוא אחד, כמו השורש שהוא אחד, וידיו ורגליו הם הענפים שהם הולכים אילך ואילך, ע"כ,

והעץ שורשו מן האדמה, לכן שורשו למטה, בהיפך מן האדם ששורשו מלמעלה,

וכידוע חיות האילן בא מן השורש, כמו כן חיות האדם בא מן השורש שהוא ראשו, וחיותו באפו כדכתיב, (בראשית ז' כ"ב) כל אשר נשמת רוח חיים באפיו, עכתו"ד,

הצדקה נקראת בספה"ק שורש

ספר הנהגות צדיקים - הדרכות מרבי מרדכי מטשערנאביל, ועיקר הוא הצדקה שזה שורש של כל דבר שבכח הצדקה מעלה הניצוצות שלו מהשבירה ובוזה יוכל להעלות נפשו ורוחו ונשמתו ג"כ (ועיין פירוש הרמ"ז על זוהר ויקרא - עמוד 162)

כשאמר, קודם מזמור, ואח"כ לדוד, מלמד שאמר שירה, ואחר כך שרתה עליו שכינה, ע"כ,

יש להבין, בשעה שאמר דוד שירה על ביתו למה אמר בין "מזמור", את המילים "שיר חנוכת הבית", ואח"כ אמר "לדוד" היה ל"ל מזמור לדוד, שיר חנוכת הבית, ולמה הפסיק בין מזמור לדוד כמו שאמר בכל מקום במילים שיר חנוכת הבית,

השראת השכינה בבית הוא ע"י שיר חנוכת הבית

ביאור הענין, שכאשר דהע"ה רצה שתשרה שכינה בביתו, אמר קודם מזמור,

ואמרו ז"ל כשאמר קודם מזמור, מלמד שקודם אמר שירה, ואח"כ שרתה שכינה ובא דוד המלך לומר לנו שהשראת השכינה בבית הוא ע"י שיר חנוכת הבית, ולפיכך לאחר שפתח במזמור, המלמד שקודם אמר שירה, בא לומר שבחנוכת הבית יש לומר שיר חנוכת הבית וע"י כך תשרה שכינה בבית,

מכאן אנו רואים את החשיבות שיש לחנוכת הבית, שבו אומרים מזמור שיר להקב"ה, ועי"ז אח"כ שורה השכינה, ועי"י שאמר מזמור שיר חנוכת הבית, עי"ז שרתה שכינה בביתו, ומכאן למדנו את חשיבות חנוכת הבית, לומר שירה על בית חדש,

וגם מובן ביותר, למה מה שימנע ממנו חינוך הבית דבר של עגמת נפש הוא זה, משום שלא יוכל לומר שירה להקב"ה על הבית שבנה.

* * * * *

ברכת יישוב טוב בחנוך הבית

בעת כניסה לבית חדש, נהוג לברך את בעל הבית, ביישוב טוב, "זאלסט האבען אגיטען יישוב",

יש לבאר, מהי הברכה של יישוב טוב, עפ"י הא דאיתא בגמרא (ברכות נ"ז ע"ב) שלשה מרחיבין דעתו של אדם אלו הן דירה נאה וכו',

השמירה אל האדם הוא ע"י הכבוד שעושים לצלם אלוקים שבאדם דברי המהר"ל

איתא בגמרא (סוטה ל"ח ע"ב), **כתיב** (דברים כ"א ז'), "ידינו לא שפכו את הדם הזה", וכי על לבנו עלתה שזקני ב"ד שופכי דמים הם, אלא לא בא לידינו ופטרנוהו, ולא ראינוהו והנחנוהו, לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות, לא ראינוהו והנחנוהו בלא לוייה,

כיצד מועיל הליווי בשעה שאינו מתלווה

יש לבאר כיצד נשמר אדם המתלווה בצאתו מן העיר עד שיעור מיל, או מה שהוא שיעור הלוייה, שאי אפשר להם להיות תמיד עמו, וצריכים להיות בביתם, (לשון המהר"ל) א"כ במה נשמר האדם גם לאחר שכבר אינו מתלווה,

כתב המהר"ל (חדושי אגדות ח"ב עמוד פ"ב), וזה לשונו, ויש לך לפרש גם כן עניין הלוייה הזאת, **הוא הכבוד שעושים לו**, שאין דוחים אותו, רק מלוין אותו,

וכאשר עושין לו כבוד זה לאדם שנברא בצלם אלקים, יש לו שמירה בדרך שאין פגעים שולטין בו, וכאשר אין מלוין כאילו הם שופכים דמו, אשר בצלם אלקים ברא את האדם והם מבזים את צלמו, ומפני כך הוא מסתכן בדרך,

כי השמירה בדרך הוא מצד האדם, דכתיב (בראשית ט' ב') "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ", וכאשר האדם בדרך, צריך הוא אל זה ביותר, כי כאשר מכבדין את האדם, כבוד זה אל צלם אלקים, וכאשר הצלם האלקי נחשב, דבר זה עצמו שמירתו, כי מלאכים מלויים את צלם האלקי הזה,

וכאשר אין מלויים אותו הרי כאילו מבזים את צלם האלקים, ובזה שופכין דמו, כי אצל שפיכת דם כתיב (בראשית ט' ב') "כי בצלם אלקים עשה את האדם", שמזה תראה כי שפיכת דם הוא אל צלם האלקים, עכ"ל.

ביאור הכתוב עץ חיים היא למחזיקים בה

בכך אפשר לבאר, את הפסוק (משלי ג' י"ח) "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר", תומכיה הם תמכין דאורייתא, אשר בצדקתם מחזיקים הם ידי לומדי התורה,

וכך הוא פירושו, כפי שהעץ חיותו הוא בשורשו, והאדם שהוא עץ השדה, גם, חיותו הוא בשורשו כדלעיל, כך נתינת הצדקה, שהיא שורשו וחיותו של הנותן, ולכן תומכיה מאושר, ע"י החיות מהשורש שהיא הצדקה. לכן הסמיך שהע"ה את התומכים לעץ חיים.

* * * * *

ביאור ענין השמירה למתלווה גם בשעה שאינו מתלווה

כתיב (בראשית ט' ב') "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ"

כתיב (בראשית ט' ו') "שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם"

איתא בגמרא (שבת קנ"א ע"ב) אמר רמי בר אבא אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה, שנאמר (תהלים מ"ט י"ג) "אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו".

השמירה אל האדם הוא מחמת צלם אלוקים שבו דברי המהרש"א

כתב המהרש"א (שבת קנ"א ע"ב ד"ה נמשל כבהמות נדמו) ובענין דאימת האדם על החיות, משום הנשמה שבו שהיא צלם אלקים וכיון שנדמה כבהמה, וצלם אלקים אזל לו ממנו והרי הוא כשאר בהמה שהחיה שולטת בה,

ופירש המהרש"א, דאימת האדם על החיות היא מחמת הנשמה שבו שהיא צלם אלהים, וכיון שנדמה לו כבהמה ואין לו צלם אלהים, הרי הוא כשאר בהמה שהחיה שולטת בה.

* * * * *

* * * * *

חומר האיסור להתחבר לרע מספר חסידים

איתא בספר חסידים, לרבי יהודה החסיד (אות ש"ן), כשתשאל על אדם שאל מי רעהו, כי כל אדם עושה כמעשה חבירו, על כן כשתהיה בתוך עם, תתרע לטוב שבהם, ואל תתרע לרע, פן תרע כמוהו, עכ"ל ספר חסידים,

חומר האיסור להתחבר לרע דברי החיד"א

כתב החיד"א (בפירוש אזולאי על ספר חסידים אות ש"ן), כשתשאל על אדם שאל מי רעהו, כיוצא בדבר אמרו רבותינו ז"ל "לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו", וכה אמר המליץ, "כל עורב למינו ערב, וטמא, טמא יקרא",

חומר האיסור להתחבר לרע מספר מבחר הפנינים

כתב בספר מבחר הפנינים (לרבינו ידעיה הפניני פרק מ"ב), כתב, ואמר החכם, כשתשאל על אדם תשאל מי רעהו, כי כל אדם יעשה מעשה רעהו.

להערות הארות ולקבלת העלון

ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק

פקס 03-6161777 ,

מייל y0527616166@gmail.com

נייד 0527-616166

בדרך המהר"ל אפשר לפרש את הברכה שמברכים בשמחת נישואין,

אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו, והתקין לו ממנו בנין עדי עד. כי כאשר כל אחד מבני הבית יודע שהשני נברא בצלם, והוא מכבד את צלם האלקים שבו, וכביאור המהר"ל כי הכבוד הוא לצלם אלוקים שבו, ע"י ידיעה זו, בונים בנין עדי עד,

וזה הפירוש, והתקין לו ממנו דייקא, כלומר, מידיעה זו, שהשני נברא בצלם, והוא מכבדו בשל כך, מזה יותקן בעז"ה הבנין עדי עד.

חומר הענין להתחבר לרע

כתיב (דברים כ"י"ח) למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם אשר עשו לאלהיהם וחטאתם לידוד אלקיכם"

איתא בגמרא (בי"ק צ"ב ע"ב), א"ל רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמרי אינשי, "מטייל ואזיל דיקלא בישא גבי קינא דשרכי" (דרך דקל רע ליגדל בצד אילן סרק, רש"י),

חומר האיסור להתחבר לרע דברי המהרש"א

כתב המהרש"א, (בי"ק צ"ב ע"ב ד"ה מטייל ואזיל דיקלא), מכיון והאדם עץ השדה, ועץ הדקל הוא המשובח שבעצים, כדאיתא בכתובות ע"ט, ובתוס' שם, ד"ה אילני, וכאשר הוא מתחבר לטמא, הוא לומד מדרכו, עכתו"ד, וראוי ללמוד בק"ו אל האדם כמה יש להתרחק מן הרע ומן הדומה לו, כדלקמן,

חומר האיסור להתחבר לרע דברי הרמב"ם

כתב הרמב"ם (פרק ו' מהלכות דעות), דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחבריו, ונוהג במנהג אנשי מדינתו.